

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR

Periodic Test- I (Round – I) (2025– 2026)

Class: X

M M: 20

Subject: Sanskrit

Time: 1. Hr.

Name: _____ Class / Section: _____ Roll No.: _____

General Instructions:- All questions are compulsory

प्र० 1 अधोलिखितम् श्लोकांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

(निम्नलिखित श्लोकांश को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर लिखिए)

माधुर्यमक्षरव्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः ।

धैर्यं लयसमर्थं च षडेते पाठका गुणाः ।।

I एकपदेन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्) (½x2=1)

i अस्मिन् श्लोके केषां गुणानां वर्णनमस्ति ?

ii कति गुणाः अस्मिन् श्लोके वर्णिताः ?

iii माधुर्यं केषाम् गुणः अस्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्) (1x2=2)

i पाठकानां प्रथमः गुणः कः अस्ति ?

ii श्लोके आगतानि अन्यानि पञ्च गुणानि कानि सन्ति ?

iii पाठकानाम् कति गुणाः श्लोके वर्णनम् अस्ति ?

III निर्देशानुसारं लिखत— (निर्देशानुसार उत्तर लिखिए) (½x4=2)

i श्लोके 'उद्वेगम्' इति पदस्य अत्र कः विपर्ययः लिखितः ?

ii श्लोके 'स्पष्टकथनम्' इत्यर्थे कः शब्दः आगतः ?

iii श्लोके 'अध्येतारः' इति पदस्य कः पर्यायः अत्र प्रयुक्तः ?

iv 'माधुर्यम् अक्षरम्' अनयोः पदयोः विशेष्य पदं किम् ?

प्र० 2 अधोलिखितेषु वाक्येषु स्थूलपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत—

(1x4=4)

(निम्नलिखित वाक्यों में स्थूलपदों के आधार पर प्रश्ननिर्माण कीजिए) — (केवल प्रश्नचतुष्टयम्)

- i सत्येन समं सुखं नास्ति ।
- ii रागस्य विलोमः त्यागः ।
- iii वाङ्मयं तपः उच्यते ।
- iv सब्रह्मचारिभिः शिष्यः पादम् आदत्ते ।
- v शारदा सर्वदा अस्माकं समीपे वसेत् ।

प्र० 3 अधोलिखितवाक्येषु स्थूलपदानां संधि-विच्छेदं वा प्रदत्तः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत—

(1x4=4)

(केवल प्रश्नचतुष्टयम्)

(निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकितपदों के आधार पर उचित विकल्पों से उत्तर लिखिए)—

- i मम भ्राता हिमांशुः सदैव हसति ।
 - (क) सदा + इव
 - (ख) सदा + एव
 - (ग) साद + एव
 - (घ) सदा + ऐव
- ii वृक्षाः यदि + अपि परोपकाराय फलन्ति ।
 - (क) यद्यापि
 - (ख) यदिअपि
 - (ग) यद्अपि
 - (घ) यद्यपि
- iii सैनिकः राष्ट्रस्य नयनम् मन्यते ।
 - (क) नय + नम्
 - (ख) ने + अनम्
 - (ग) नै + नम्
 - (घ) न + अनम्
- iv अस्माकं ग्रामे + अपि महाविद्यालयः अस्ति ।
 - (क) ग्रामेऽपि
 - (ख) ग्राऽमेपि
 - (ग) ग्रामैऽपि
 - (घ) ग्रामेअपि
- v जगत् + ईशः सदा सहाय्यं करोतु ।
 - (क) जगदिश
 - (ख) जगदीशः
 - (ग) जागदीशः
 - (घ) जगतीशः

प्र0 4 निम्नलिखित श्लोकयोः अन्वयं मंजूषा सहायतया पुनः लिखत— (½x4=2)

(निम्नलिखित श्लोकों को पढ़कर मंजूषा से शब्द चुनकर भावार्थ को उचित पूरा कीजिए)

(क) आचार्यात्पादमादत्ते पादं शिष्यः स्वमेधया ।

कालेन पादमादत्ते पादं सब्रह्मचारिभिः ।।

अन्वयः— शिष्यः (1) ————— पादमादत्ते, (शिष्यः) (2) ————— पादम् आदत्ते शिष्यः

कालेन (3) ————— आदत्ते शिष्यः (4) ————— पादम् आदत्ते ।

(ख) नास्ति विद्यासमं चक्षुः नास्ति सत्यसमं तपः ।

नास्ति रागसमं दुःखं नास्ति त्यागसमं सुखम् ।।

(½x4=2)

अन्वयः— विद्यासमं (1) ————— नास्ति, सत्य (2) ————— तपः नास्ति ।

(3) ————— दुःखं नास्ति, त्यागसमं (4) ————— नास्ति ।

सुखम्, समम्, रागसमम्, चक्षुः स्वमेधया, पादम्, आचार्यात्, सब्रह्मचारिभिः,

प्र0 5 रेखांकितपदानां प्रसङ्गानुसारं शुद्धम् अर्थं चित्वा लिखत—

(1x3=3)

(निम्न वाक्यों में रेखांकितपदों के उचित विकल्पों से उत्तर लिखिए) (केवलं प्रश्नत्रयम्)

i ज्ञानप्राप्त्यर्थं शुश्रूषा आवश्यकी ।

(क) शिक्षा

(ख) कामना

(ग) सेवा

(घ) श्रोतुम् इच्छा

ii अपूर्वः कोऽपि कोशोऽयं विद्यते तव भारति ।

(क) सरस्वति

(ख) भारतदेशः

(ग) भारतीयः जनः

(घ) भारतीया नारी

iii स्वाध्यायाभ्यसनं चैव वाङ्मयं तपः उच्यते ।

(क) भक्तिमयम्

(ख) तपोमयम्

(ग) वाणीस्वरूपम्

(घ) तेजोमयम्

iv सर्वदा सर्वदाऽस्माकं सन्निधिं क्रियात् ।

(क) सर्वं करोति इति

(ख) सर्वाधिका

(ग) सर्वं वदति इति

(घ) सर्वं ददाति इति

—000—